

RODZICU, ZAPOZNAJ SIĘ Z TYMI ĆWICZENIAMI I ZABAWAMI KONIECZNIE!!!

Przykłady ćwiczeń słuchu fonematycznego i zabaw na słuch dla dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym

1. Rozpoznawanie rymów

- Nazywanie obrazków i dobieranie rymujących się ze sobą.
- Wybieranie wśród obrazków rymującego się słowa;
- Szukanie słowa wśród obrazków, które nie rymuje się z pozostałymi.
- Samodzielne tworzenie rymu.

2. Głoski zaczynające i kończące słowa – wyodrębnianie głosek na początku i na końcu wyrazu. Wyodrębnianie samogłoski w nagłosie wyrazu. Samogłoska stanowi sylabę: O-la, E- la; U-le. Przy wymowie należy wydłużać samogłoskę nagłosową i tak samo wygłosową (warto zwrócić uwagę dziecka na porównywanie głoska – litera, litera – głoska).

- Wydzielanie spółgłosek nagłosowych i wygłosowych przez przedłużanie nagłosu, np.: ssssamolot, szszafa, myszszsz.
- Zabawa w rozpoznawanie słów zaczynających się lub kończących taką samą głoską.
- Rozpoznawanie podanej głoski i określenie miejsca położenia danej głoski - zadaniem dziecka jest rozpoznać w wyrazie podaną głoskę i określić, w jakim miejscu się ona znajduje – na początku, na końcu, wewnątrz wyrazu. Pomocne powinny być obrazki.
- Dzielenie słów na głoski - kot, osa, oko dom, rak, nos, lis.
- Tworzenie nowych wyrazów z podanych głosek i ich zamiana:
 - wyszukiwanie słowa w słowie koty – *należy opuścić ostatnią głoskę i wyjdzie kot, góral – góra, kosa – kos,*
 - zamiana słów: prowadzący ćwiczenie wypowiada słowa, a dziecko ma zamienić ostatnią lub pierwszą głoskę tak, aby powstało nowe słowo:
 - groch - zamień ch na sz – grosz,
 - sen - zamień n na r – ser,
 - nos - zamień s na c – noc,
 - układanie nowych wyrazów - na podstawie obrazków dziecko, z pierwszych głosek nazw kolejnych obrazków ma ułożyć słowo, np.

ryba, auto, koza = rak

sklep, osa, krowa = sok

młotek, armata, koło = mak

- pociąg wyrazowy – zadaniem dziecka jest podać wyraz, który zaczyna się tą samą literą, którą poprzedni się kończy, np. kasza – akacja- aparat- telefon – nary itd.

• Różnicowanie głosek opozycyjnych.

- Terapeuta lub rodzic pokazuje na tablicy obrazki przedstawiające dwa desygnaty, a dziecko nazywa je, np. Tomek – domek, koza – kosa, buty – budy.

- Terapeuta lub rodzic nazywa poszczególne obrazki z tablicy, a dziecko je pokazuje, np.:

półka – bułka, piasek – pasek,

pał – bał, bućik – budzik,

pas – bas, kozioł – kocioł,

budy – buty, sieci – siedzi,

- inną odmianą tego ćwiczenia jest różnicowanie głosek b – p , s – c, d- t , k – g w wyrazach podobnie brzmiących.

Prowadzący ćwiczenia czyta wyrazy, dziecko ma klasnąć, gdy usłyszy np. „b” (półka, tata, bułka, pał, wąż, but).

Przykładowa lista wyrazów podobnie brzmiących: biurko – piórko, góra – kura, wąż – wąż, miś – mysz, żabka – czapka.

CENNE WSKAZÓWKI : Rozpoznawanie i wyodrębnianie głosek w wyrazach.

- Na początku wyrazu łatwiej jest rozpoznawać samogłoskę i łatwiej jest ją wyodrębnić niż spółgłoskę.
- Na końcu wyrazu łatwiej jest rozpoznać spółgłoskę niż samogłoskę.
- Często łatwiej jest dziecku wysłuchiwać głoskę w wyrazie, gdy mówi go inna osoba, niż gdy samo wypowiada wyraz.
- Nie stosujemy wyrazów, w których pisownia danej głoski jest niefonetyczna np.: śnieg.
- Głoski wypowiedane oddzielnie powinny być mówione czysto i wyraźnie. Spółgłoski nie powinny być wypowiedane sylabicznie.
- Gdy dziecko ma rozpoznawać spółgłoskę twardą, nie stosujemy wyrazów, w których występuje podobna głoska miękka, np: **pi**óro, **p**ianino.
- Wybieranie obrazków, których nazwy rozpoczynają się od podanej głoski.
- Rozpoznawanie nazwy obrazka na podstawie pierwszej głoski.
- Wydzielanie pierwszej głoski z nazwy obrazka.
- Dobieranie par obrazków, których nazwy rozpoczynają się taką samą głoską.
- Podawanie wyrazów rozpoczynających się od danej głoski.
- Wybieranie obrazków, których nazwy kończą się określoną głoską.
- Rozpoznawanie nazwy obrazka na podstawie ostatniej głoski.
- Wydzielanie ostatniej głoski z nazwy obrazka.
- Rozpoznawanie, w którym wyrazie określona głoska znajduje się na początku, a w którym na końcu.
- Dobieranie par obrazków, w których nazwa drugiego rozpoczyna się taką samą głoską, jaką kończy się nazwa pierwszego.
- Rozpoznawanie samogłosek w wyrazach jednosylabowych.
- Rozpoznawanie głosek wewnątrz wyrazów o różnej liczbie sylab.
- Rozpoznawanie określonej głoski położonej w dowolnym miejscu wyrazu.
- Różnicowanie głosek.
- Określanie miejsca położenia w wyrazie rozpoznanej głoski.
- Rozpoznawanie głoski powtarzającej się w wyrazie.
- Dokładniejsze określanie miejsca położenia głoski w wyrazie.
- Synteza słuchowa wyrazów z ostatnich głosek wydzielonych z nazw obrazków, np. **lis** + **oko** + **mak** = **sok**.
- Synteza słuchowa wyrazów z pierwszych głosek wydzielonych z nazw obrazków, np. **kosz** + **okno** + **teczka** = **kot**.

3. Wyodrębnianie sylab w słowach (wyrazach):

- wydzielanie sylab w wyrazach poprzez wystukiwanie sylab, wyklaskiwanie, liczenie sylab,

- nazywanie obrazków – dziecko kończy wyraz po pierwszej sylabie wypowiedzianej przez osobę prowadzącą, a potem odwrotnie – dziecko zaczyna,
- zabawa w poszukiwanie przedmiotów, których nazwa zaczyna się od -„**sza**”, np. szafa, szalik,
- wybieranie obrazków w nazwach których jest zgłoska „**ro**”, np. rower, krowa, wrona, korona,
- zabawa w „Sklep”- dziecko kupuje w sklepie przedmioty, których nazwa zaczyna się od np. „**bu**” – **bu** - ty, **bu** - dzik, **bu** – rak. Po wykonaniu zadania następuje wyklaskiwanie sylab w tych słowach i liczenie sylab.
- dzielenie na sylaby łatwych imion,
- Zgaduj – zgadula sylabowa. Dziecko otrzymuje koperty, na których są narysowane kropeczki. W każdej kopercie są obrazki. Ćwiczący poleca wyjąć obrazki z poszczególnych kopert i sprawdzić, czy obrazek został umieszczony w odpowiedniej kopercie /np. nazwa jednosylabowa w kopercie z jedną kropką, dwusylabowa z dwiema itp./ Po sprawdzeniu wszystkich kopert dziecko otrzymuje inne obrazki, które musi umieścić w odpowiedniej kopercie.
- rozwiązywanie różnych rebusów sylabowych **,np.** te - **lew** - izar, **kot** -wica, t – **rak** – ktor,
- rozwiązywanie zagadek - procesy analizy i syntezy, umiejętności wnioskowania można kształcić stosując na różnego rodzaju zagadki. Ucząc dzieci rozwiązywania zagadek stosować należy zasadę stopniowania trudności.

4. Wyróżnianie wyrazów w zdaniu:

- Ile wyrazów, tyle ustawiamy klocków, tyle razy klaszczemy, rysujemy kółeczka, układamy patyczki (patyczki oznaczają słowa). Prowadzący zajęcia poleca powiedzieć zdanie z tylu słów, ile jest patyczków:
II To Ola.
III Ola ma kota
VIII Kot Oli jest mały
- Tworzenie zdań ze słów podanych przez prowadzącego. Ćwiczenie utrudniamy podając słowa w innej kolejności niż w zdaniu, np. sklep - idzie do - Gosia. Dzieci mają dokonać pewnych przestawień i stworzyć zdanie sensowne.
- Zabawa w dopowiadanie brakującego słowa w zdaniu, np. Gruszka jest żółta, a wiśnia...
Pomarańcza jest okrągła, a banan... itd.
- Kończenie zdania – osoba prowadząca wypowiada zdanie, najlepiej rymowane, a zadaniem dziecka jest jego dokończenie np.: Lata mucha koło _____ (ucha)., Lata osa koło _____ (nosa)., Mały kotek wszedł na _____ (płotek).; Dla ochłody zjadam _____ (lody). Mały Tomek buduje _____ (domek).; Cicho myszy, bo kot _____ (słyszysz).; Wszystkie smoki piją _____ (soki).
- Dokończenie słów – prowadzący podaje dziecku obrazek i wypowiada pierwszą część słowa, którego desygnat jest na obrazku. Dziecko dopełnia drugą sylabę, np. pił - ka, pa - jac, tor – ba.

Wprowadzamy następnie wyrazy wielosylabowe. Dokańczanie słów można połączyć z rzucaniem piłką; dziecko odbiera piłkę (łapie) i wypowiada kończąc odpowiednie słowo.

5. Do ćwiczeń słuchowych włącza się też rozróżnianie mowy prawidłowej od nieprawidłowej:

sanki – szanki, szafa – safa, kawa – tawa. Dziecko ma określić, kiedy mówimy dobrze, a kiedy źle.

WYBRANE PRZYKŁADY ZABAW SŁUCHOWYCH

• Zabawa „Różne dźwięki I”

Prowadzący pokazuje dzieciom różne przedmioty, np. słoik, puszkę, plastikową butelkę, książkę, po kolei uderza w nie pałeczką. Uczestnicy zajęć wsłuchują się w dźwięki. Następnie zamykają oczy. Kierujący ćwiczeniem ponownie uderza pałeczką w wybrane do ćwiczeń rekwizyty, dzieci odgadują jakie to przedmioty i w jakiej kolejności były (ćw. pamięci słuchowej)

• Zabawa „Różne dźwięki II”

Uczestnicy zajęć zamykają oczy. Prowadzący szeleści gazetą, głośno stawia kroki, odsuwa krzesło, pstryka palcami, potrząsa kluczami. Dzieci za każdym razem określają, jaki dźwięk usłyszały oraz skąd on dobiegał.

• Zabawa „Pogoń za dzwonkiem”

Wszyscy uczestnicy zabawy stoją w dużym kole. Jednemu uczestnikowi gry zawiązujemy oczy i wręczamy dzwonek, dwu innym tylko zawiązujemy oczy. Wszyscy trzej oddalają się od siebie. Na sygnał prowadzącego zabawę uczestnik z dzwonkiem zaczyna dzwonić, a dwaj z zawiązanymi oczami gonią go. Jeżeli jeden z goniących złapie uciekającego, następuje między nimi zamiana ról.

• Zabawa „Zgadnij, co nie zadźwięczało”

Prowadzący zajęcia prezentuje dzieciom odgłosy kilku przedmiotów (na przykład dzwoneczek, piszcząca gumowa zabawka, grzechotka, butelka z grochem, bębenek). Wyjaśnia, że istotą zadania jest rozpoznanie słuchem (bez udziału wzroku) dźwięków, które wydają zabawki i wskazanie przedmiotu, który nie wydał dźwięku, czyli nie został wykorzystany w zagadce. Następnie każde dziecko po kolei odwraca się (ma zawiązane chustką oczy) i zapamiętuje cztery dźwięki, a potem wskazuje przedmiot, który nie zadźwięczał.

Pomoce: przedmioty, na przykład: dzwoneczek, piszcząca gumowa zabawka, grzechotka, woreczek z grochem, bębenek.

• Zabawa „Które zwierzątka usłyszałeś?”- ćwiczenie pamięci słuchowej

Polecenie dla dzieci brzmi: „Posłuchaj będą głosy różnych zwierząt, spójrz na obrazki i ułóż, tak jak usłyszałeś”

• Zabawa „Powtarzanie sylab, wyrazów”- (ćwiczenie pamięci sekwencyjnej)

- powtarzanie sekwencji sylab do powtórzenia:

pa, po, pu pa, po, pu, pe pa, po, pu, pe, py pa, po, pu, pe, py, pi.

• Zabawa „Zapamiętywanie wyrazów”

Podajemy dziecku dwa wyrazy, oczekujemy 10sekund i prosimy o ich powtórzenie. Podobnie postępujemy z pozostałymi wyrazami, np.: (oko, ucho); (dom, kot, sok); (pies, smok, lok, ser), (lis, okno, lampa, szafa, rok).

- **Zabawa „Zgadnij, co powiedziałam?” - ćwiczenie pamięci słuchowej (głoskowanie z odroczeniem).**

Nauczycielka wypowiada głoskami wyrazy z głoską **w**, robiąc pauzy. W czasie tych pauz wykonuje np. 2 kłaśnięcia w dłonie. Wskazane dziecko odgaduje, jaki jest to wyraz, np.: **wagon**

w – 2 kłaśnięcia **a** – 2 kłaśnięcia **g** – 2 kłaśnięcia **o** – 2 kłaśnięcia **n** – 2 kłaśnięcia

wata, wazon, bałwan, waga, rower, krowa, owoce, worek, warzywa, krawat, drzewo, wrona

- **Zabawa „Zaczaruj słowa”**

Prowadzący wypowiada słowo, a zadaniem dziecka jest powiedzenie tego słowa bez pierwszej sylaby (dziecko usuwa pierwszą sylabę ze słowa). Prowadzący zajęcia mówi: Powiedz słowo „porzeczek”, opuszczając pierwszą sylabę: „po”.

Zestaw wyrazów do ćwiczeń: rybak, buraki, kawał, pisanki, zegary, malina, zapalka, hamak, barany, jagody, motor, potyczka, lipiec, budzik, bibułka, wybieg, basen, rebus, kawałek.

- **Zabawa „Zaczaruj słowa cd.”**

Prowadzący zajęcia wypowiada słowo, a zadaniem dziecka jest powiedzenie tego słowa bez ostatniej głoski (dziecko usuwa ostatnią głoskę ze słowa). Prowadzący zajęcia mówi: Powiedz słowo „kosa” bez ostatniej głoski: [a].

Zestaw wyrazów do ćwiczeń: rybak, grotka, kosa, pora, rzepa, szala, garb, kran, pałac, brodacz, buraki, kozak, stok, sens, tort, siatkarz, piłkarz, rękaw, list, koral, góral, metal, autor, kawał, bóbr, okoń, boks, baniak, port, bociany.

- **Zabawa „Gra w dwa słowa”**

Prowadzący wyjaśnia, że będzie mówić trzy słowa, a zadaniem dziecka jest powtórzenie dwóch słów, które rozpoczynają się tak samo (tą samą głoską). Prowadzący zajęcia podaje przykład: sowa-ser-jaskółka. Słowa, które rozpoczynają się tak samo: sowa i ser.

Zestaw wyrazów do ćwiczeń: dżdżownica-kotwica-dżem, dzwonek-dzbanki-firanki, rosół-rura-łyżka, motyl-żaba-mucha, ślimak-śledzie-beczka, owoc-owieczka-świeczka, dżungla-dżem-krem, dżokej-hokej-dżem, korek-wanna-korek, szkoła-pszczoła-szafa, film-foki-smoki, bułka-półka-beret, czołg-czekolada-dżungla.

- **Zabawa „Co nie pasuje?”**

Układamy ciąg obrazków, wśród których jeden rozpoczyna się inną głoską, np.:

żaba – żuk – smok – żarówka

cegła – cytryna – cebula – szafa

sałata – szalik – serce – sarna

Dziecko odrzuca na bok obrazek, który nie pasuje do pozostałych i uzasadnia swój wybór.

- **Zabawa „Rysowanie pod dyktando”**

Nauczyciel rozdaje dzieciom kartki w kratkę i po wyjaśnieniu dokładnej instrukcji, dyktuje „drogę” rysowania, aż do otrzymania obrazku.

- **Zabawa „Analiza i synteza zdań”**

Nauczycielka wypowiada zdania, a dzieci tną obrazek w paski wg ilości usłyszanych słów w zdaniu. Potem z pociętych pasków ponownie tworzą obrazek zachowując minimalne przerwy między paskami.

- **Zabawa „Rymowany klaun”**

**Gdy rysujesz klauna, musisz być gotowy,
aby zacząć dzieło od zarysu(głowy).**

(Narysować okrągły zarys głowy).

**A na czubku głowy, słyszę wasze głosy,
każdy klaun powinien nosić bujne(włosy).**

(Narysować włosy).

**Nie wolno zapomnieć, bo się klaun obruszy,
że po bokach głowy ma sterczące(uszy).**

(Narysować uszy.)

**Wnet przed klaunem piękny widok się roztoczy,
gdy mu dzieci narysują wylupiate(oczy).**

(Narysować oczy).

**Nie jest zbyt przystojny, taki jego los,
zwłaszcza gdy dodamy okrągłutki(nos).**

(Narysować nos).

**Ale klaun nie musi wdzięczyć się do lustra,
nam wystarczy, że ma uśmiechnięte(usta).**

(Narysować usta).

Literatura:

G. Demel „Minimum logopedyczne nauczyciela przedszkola” WSiP
W-wa 1978

E. Szymankiewicz „Dyslektyczne ucho” HARMONIA, Gdańsk 2009

A. Maurer „Dźwięki mowy” IMPULS, Kraków 2006

G. Gunia „Terapia logopedyczna dzieci z zaburzeniami słuchu i mowy

J. Cieszyńska, M. Korendo „Wczesna interwencja terapeutyczna” WE Kraków 2007

A. Prozych, M. Radziszewska – Konopka „Dźwięki Marzeń”- ogólnopolski program rehabilitacji
małych dzieci z wadą słuchu.

Materiał zebrała i opracowała: mgr Ewa Adamiak – logopeda, specjalista surdologopedii